

18
I. N. 7.
DISSERTATIO ACADEMICA
DE
U S U
LITTERARUM HUMANIORUM
IN
S A C R A
HERMENEUTICA,

QUAM
Ex Suff. Ampl. Facult. Phil. in Illust. Acad. Aboënsi,
Sub PRÆSIDIO

VIRI *Maxime Reverendi atque Celeberrimi*
D:NI ISAACI ROSS,
S. S. L. L. PROFESS. Reg. & Ord.

nec non
FAC. PHILOSOPH. h. t. DECANO Maxime Spectabili,
PRO LAUREA

Publico Examini modeste subjicit
JOHANNES GRAHN,

V. D. M.

TAVASTENSIS,

In Auditorio Majori die XXII. Maji, A:i MDCCLX.
H. A. M. S.

ABOÆ, Impressit DIRECT. & TYPOGR. Reg. Magn. Duc.
Finland. JACOB MERCKELL.

Summe Reverendo atque Amplissimo VIRO,

**D: NO G A B R I E L I
FORTELIO,**

**S. S. Theol. DOCTORI & Diœceseos Borgoënsis
ARCHIPRÆPOSITO dignissimo, Templi cathe-
dralis ANTISTITI Adueratissimo & Consistorii
Ecclesiastici ADSESSORI primario
æquissimo**

MÆCENATI MAGNO.

CUjus.

Omnes. Vitæ. Partes.

Admiranda. Plane. Harmonia.

Veram. Et. Vivam.

Imaginem.

Boni. Viri.

Cordati. Theologi.

ET.

Magni. Oratoris. Sacri.

Exprimunt.

Huic.

Huic.

Egena. Mea. Musa.

Levissimum. Hocce. Munusculum.

Offert.

Ut

Certum. Exhibeat. Signum.

Grati. Animi.

Ob.

Plurima. Sibi. Collata.

Beneficia.

Quorum.

Jucundam. Memoriam.

Verbis. Et. Factis.

Quoad

Vixerit. Et. Poterit

Recolet.

AMPLISSIMI NOMINIS TUI

cultor devotissimus
JOHANNES GRAHN.

Kongl. Maj:ts

Ero: Tjenare och Borgmästare i Borgå Stad,

Ädel och Sögattad

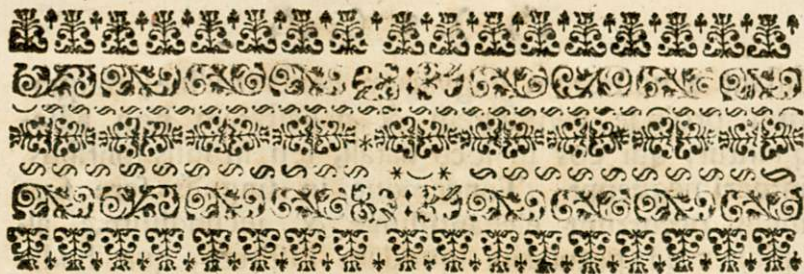
Herr GABRIEL HAGERT,

Min Högtbenedagne Gynnare.

Bland de lagar, som Naturens HERR inskrifvit uti de dödeligas hjertan, är ingen som allmänneligare blifvit hällen i helgd, än den, som befäller oss wisa tackfamt sinne för undfångna wälgjörningar. En o: tackfamt menniska är i sanning den tyngsta börda, som jorden bär på sina starka skuldror, och man undrar billigt at hon icke genast skalar sådana beswärliga misfödsel utaf sina menlösa arlar. Sådant borde wäreligen mitt öde blifwa, om jag någonsin skulle förgåta at wörda Herr Borgmästarens wördbans: wärda person, för den stora ynnest och de marg: fallige wälgjörningar som Herr Borgmästaren behagat låta mig weders: ras. Jag kan med skäl säga, at Herr Borgmästarens bewägenhet at underhöfda wett och dygd gifwer lika som en ny Glants at de öfriga förtjenster, hwilka en tackfamt allmänhet aldrig lærer förgåta at berömma, så länge hon årkänner för en angenäm skyldighet at ära och prisa sådana män, som med wett och drift förswara laglig frihet, hägna oss skuld, ahna selfswäld och uti alla både råd och dåd sätta allmän trefnad och sälhet fram för egen winst och enskild bättnad. Tillåt Högtbenedagne Gynnare, att detta ringa arbete, som jag nu har äran at med wördsam hand frambära, får wara ett bewis til min tackfamt och et witne til min årkänsla, til thes försynen förlänar mig bättre tillfälle at wisa, huru högt jag skattar Edra wälgjörningar. Emedlertid skal det wara och blifwa en af mine gladaste plichter, at sända trogna böner til den aldra Högste, at Han tackes förlåna Herr Borgmästaren en lång och säll lefnad som öfwerflödar af all andelig och letamlig wälsignelse, hwilket alt jag af troget hjerta önskar må så säkert blifwa Herr Borgmästarens del och lott, som jag har den äran at med ständig wördnad til mit sista framharda.

Ädle och Sögattade Herr Borgmästarens

Ödmjukaste tjenare
JOHAN GRAHN.

A. 191. 11.

§. I.

Uamvis invicta sit veritas, quod
Sacrae Litterae nativa quadam per-
spicuitate gaudeant, inde tamen
non sequitur, quod superflua sit
diligentia, quae in acquirenda &
adplicanda arte Hermeneutica po-
nitur. Multae enim causae adsunt,
quae id efficiunt, ut nobis minus distincte pateant
interdum oracula Scripturae, quae primis ejus lecto-
ribus fuerunt planissima. Primum quidem nemini
ignotum esse potest, quod Sacra Pagina primitus
consignata sit idiomate nobis peregrino, quod tot pon-
dera habet, quot vocabula, ut nulla plane versio ad-
ornari possit ab hominibus, quae haec omnia adcu-
rate & adaequate exprimat exhaustiarque. Deinde
tanquam hortus quidam amoenissimus & svavissimus
perpetuis ridet flosculis Oratoriis, qui haud parum
A distant

distant a nostrarum lingvarum consuetudine, & quo-
 rum proinde venustatem & majestatem non adse-
 quuntur, qui eos in loco natali, seu in ipsis fontibus,
 intueri nequeunt. Tandemque in singulis fere for-
 mulis occurrunt elegantissimæ & jucundissimæ al-
 lusiones ad peculiaria quædam instituta, quæ hodie
 in desuetudinem abierunt, & proinde non possunt
 non plurimam obscuritatis materiam indoctis inter-
 pretibus præbere. Hinc patet, tanto quemque cla-
 rius & certius verum Scripturæ sensum adsequi pos-
 se, quanto felicius *Litteras Humaniores* coluerit,
 quo nomine *Grammaticam*, *Rhetoricam* atque *Histo-*
riam intelligi, constat. Nos igitur operæ pretium
 fore existimavimus, si specimine quodam Academico,
 pro virium modulo, paulo distinctius exponeremus
 insignem illam utilitatem, quam singulæ hæ disci-
 plinæ ad facultatem Hermeneuticæ Sacræ conferunt.
 Atque illud est, quod paucis his pagellis præstare
 satagemus. Si tibi Lector benevole non displicue-
 rit institutum, habebimus, de quo nobis in sinu gra-
 tulemur: Interea, qua decet, observantia rogamus,
 ut si quid infra tuam subliterit expectationem, id in
 meliorem interpreteris partem.

§. II.

Initium facere placet a GRAMMATICA, quippe
 quæ, in hoc quidem negotio, reliquis omnibus
 subsidiis palmam præripit. Primum quidem eo no-
 mine laudem meretur sobrium Grammatices studii-
 um, quod genuinas vocum Sæ Sæ origines
 detegat,

delegat, eoque ipso nativas earum emphases pandat. Ex his enim incredibile dictu est, quantum utilitatis in rem Hermeneuticam redundet. Primum rei exemplum præbebit nomen divinum יהוה, quod tantum continet *emphaseos*, ut in nulla alia lingua una voce exprimi possit. Vi enim *etymi* & *formæ* eum notat, *qui est, qui fuit & qui futurus est*. Huic cognatum est nomen יהיה, quod *futurum*, seu *erit* dicit, eamque signat personam divinitatis, quæ aliquid olim futurus erat, quod prius non fuerat, quod expresse signat filium Dei unigenitum, qui in plenitudine temporis homo erat futurus, inque sua humanitate genus humanum liberaturus a servitute diaboli, cujus rei typus erat nuper futura liberatio gentis Israëlitiæ a iugo servitutis Ægyptiæ. Has *intéressas* horum nominum sola eruit Grammatica, ut operam & oleum perderet, qui eas, neglecto hoc subsidio, aliunde exsculpere laboraret. Quis igitur non videt, quam vehementer errent, qui hanc artem in rebus minimis habent? Deinde eum usum præstat solida notitia Grammatices, ut distincte intelligatur, qua ratione differant eæ dictiones, quæ vim eandem habere videntur, quod sæpe plus refert novisse, quam plaustro subtilitatum philosophicarum. Exemplo sint nomina עלמה & בתולה. Horum utrumque materialiter virginem significat, & eatenus alterum cum altero facile confundi potest; formaliter vero hæc valde dissimiles habent notiones. Illud enim *obsignatam* i. e. veri nominis virginem, cujus pudicitia claustra nemo adhuc viola-

vit; hoc vero duntaxat *segregatam* designat, i. e. foeminam juvenulam, quæ more orientalium adhuc in gynæconitide a libero virorum consortio remota atque reclusa detinetur, sive illibata, sive deflorata de cetero existat. Atque hæc observatio magni est momenti, præsertim in Disputationibus adversus Judæos de matre Immanuelis ad Es. VII: 14.

§. III.

SI a nominibus ad *verbum* pedem promovere velimus, facile inveniemus aptam natamque esse GRAMMATICAM ad multos solvendum nodos, quorum nexus alias ne gladio quidem Alexandrino separari posset. Ut hoc probemus, sufficit ad solam *indolem conjugationis Hiphil* provocasse. Nota est pugna inter Lutheranos & Pontificios de vera ratione justificationis hominum peccatorum coram Deo, quam illi in *justitia imputata*, hi in *justitia infusa* ponunt: illam vero totam feliciter tollere potest unica hæc regula: *Verba Hebræorum Hiphilitica sæpius non efficiendi, sed declarandi significationem habent.* Hanc regulam diligenter inculcarunt nostrates tum Theologi, tum Philologi, adeo ut jam pueris etiam notum sit, quod verbum הִצִּיר non *infundendo* habitum justitiæ, sed *imputando* meritum Christi actum illum absolvi edoceat, quem nomine *justificationis* insignire solemus. Nec ignota sunt certamina, quæ Lutheranis cum Reformatis intercesserunt circa *absolutum* Numinis decretum de salvandis

& damnandis hominibus. In his enim certaminibus crebro provocant Reformati Theologi ad exemplum Pharaonis, quem Deus dicitur *excitasse* & *indurasse*, quibus recte opponitur observatio Grammatica, vi cuius *verba activa interdum duntaxat permisive sumuntur*. Hinc cum Deus Pharaonem indurasse legitur, facile intelligitur, id factum esse non *positive*, sed *negative* i. e. non *immittendo* ferociorem animi malitiam, sed *subtrahendo* uberiores gratiæ mensuram. Sic inducere in tentationem Matth. VI: 13. significat tentationem permittere confr. Jac. I: 13. 1. Cor. X: 13. excæcare Es. IV: 10. est excæcationem permittere confr. Act. XXVIII: 27. Adhuc illustriorem Grammaticæ utilitatem demonstrare possemus, si ad idiotissimos syntacticos progredi liceret, verum cum id prohibeat proposita brevitās, hæc pauca delibasse sufficiat.

§. IV.

AD RHETORICAM itaque pergimus. Hujus usum ostensuri, brevitatis causa, respectum habemus tantum ad tropos Lingvæ Sanctæ proprios, qui in alias transfusi lingvas partim nativam gratiam amittunt, partim sensum pariunt obscurum. Sic peculiaris METONYMIA latet in exemplis sequentibus: peccatum portare Exod. XXVIII: 43. pro pœnam peccati luere. Peccatum comedere, pro sacrificium, seu oblationem pro peccato comedere Hos. IV: 8. peccatum aliquem facere, pro peccati sacrificium expiatorium facere confr. Es. LIII: 10. Eph. V: 2.

2. Cor. V: 21. Sic etiam hæ formulæ: non scio quod facio, pro non probo. Rom. VII: 15. confr. Ps. CI: 4. Joh. VIII: 43. Scire pro amare, curare, fovere Ps. I: 6. Ex I: 8. 1. Thes. V: 12. Silva pro domo Jer. XXI: 14. XXII: 7. Coll. 2. Reg. XXV: 9. Gloria pro lingua Ps. XVI: 9. Coll. Act. II: 26. Vita pro mediis vitam sustinendi Deut. XXIV: 6. Prævaricatio Jacobi i. e. causa prævaricationis, Mich. I: 4. Hæc est vita æterna i. e. causa vitæ æternæ Joh. XVII: 3. Facere alicui domum i. e. familiam augere Exod. I: 21. Ps. XLIX: 12. mors & sepulchrum pro mortuis & sepulcris Ps. VI: 6. CXV: 17. cælum pro Deo Ps. LXXIII. 9. Dan. IV: 23. Marth. XXI: 25. Præfectus pro præfectura Matth. II: 6. confr. Mich. V. 2.

§. V.

DEinde peculiare quoque METAPHORÆ occurrunt in Sacris Litteris, quarum lepor & valor minus sentitur in versionibus. Huc pertinent, inter alias, quæ sequuntur: Elevare lucem faciei super aliquem, pro gratiam exhibere Ps. IV: 7. Oculus Dei parcat i. e. gratiose respicit, Hez. XX: 17. Exscindi ab oculis Dei i. e. gratia privari Ps. XXXI: 23. Extendere manum significat pœnam irrogare Ex. VII: 5. Es. V: 25. Manum reducere notat plagam avertere Hes. XX: 22. Manus aggravari dicuntur, cum gravius quis alterum castigat Ps. XXXII: 4. & allevari, cum mitius corripit. 1. Sam. VI: 5. Ad pedes sedere

sedere est discipulum esse Act. XXII: 3. Locus pedum Dei dicitur Ecclesia, quia ibi gratiosa sua praesentia, sedet quasi doctor, seque audientes reddit *ἑσθιδάκτας* Es. LIV: 13. & Joh. VI: 45. *נפש* anima & *רוח* spiritus abbreviari dicuntur, ubi indicandum est oppositum patientiae & longanimitatis. i. e. impatientia & indignatio Jud. XVI: 16. Job. XXI: 4. Mich. II: 7. unde, & vi contrariorum, tardus ad iram dicitur longus narium, vel potius spirationis, quia *נח* formaliter spirationem notat Exod. XXXIV: 6. consolationem accipere ultionem sumere Es. I: 24. Ez. V: 13. Decalvare caput est ornamentis spoliare & ignominiae exponere Es. III: 17, 24. Cor post oculum abire dicitur, quum quis suis desideria carnalia sequitur Job. XXXI: 7. Opus oleae Hab. III: 17. & mustum Os. IX: 2. mentiri dicitur, cum hominum expectationem fallit.

§. VI.

Praeterea ad solidam *Hermeneutica* peritiam haud parum adjumenti confert cognitio peculiarium SYNECDOCHON, quae passim in Sacris Pandectis occurrunt, inprimis earum, quae a genio linguarum Europaearum paulo longius abhorrere videntur. Huc referri debere putamus illos loquendi modos, qui PARTEM PRO TOTO ponunt. v. g. cum pro toto homine ponitur vel anima, ut Gen. XII: 5. Jos. XX: 3. Act. II: 41. vel corpus ut Rom. XII: 1. I. Cor. VI: 15. &c. vel pars etiam corporis, ut

caro

caro Gen. VI: 12. Ef. XL: 6. *Sanguis* Pl. XCIV: 21. Matth. XXVII: 4. *Caput* 2. Reg. II: 3. Pl. III: 4. VII: 17. *Cranium* Exod. XVI: 16. *Facies* 2. Sam. XVII: 11. 1. Reg. II: 20. *Oculus* Pl. XVIII: 28. Prov. VI: 17. Matth. XIII: 16. Or Prov. VIII: 13. *Venter* Tit. I: 12. Phil. III: 19. *Uterus, pro muliere* Jud. V: 30. *Cor* Gen. XXXI: 26, 27. Luc. XXI: 34. *Pedes* Prov. I: 16. VI: 18. Rom. III: 15. X: 15. *Peculiares etiam locutiones sunt, in quibus vel nemo pro paucis & nihil pro parum adhibetur ut: Testimonium ejus nemo accipit i. e. pauci* Joh. III: 32. coll. V: 33. *Nihil accepimus i. e. parum* 2. Thess. III: 11. vel *multi pro omnes*, ut portabat peccata *multorum* Ef. LIII: 12. i. e. *omnium* confr. v. 6. 2. Cor. V: 15. *Multi*, qui in terræ pulvere dormiunt, evigilabunt Dan. XII: 2. i. e. *omnes* confr. Joh. V: 28. *Multi* sunt vocati &c. Matth. XX: 16. confr. v. 28. Hic est sanguis meus, qui effundetur pro multis Matth. XXVI: 28. Rom. V: 15, 18. Sic ubi vir ponitur pro quovis homine ut Psalm. I: I. XXX: I. Hiob. II: 4. Huc etiam pertinent hæc exempla: Pax pro omnis generis felicitate Rom. II: 10. Mandatum pro universa doctrina cælesti 2. Pet. II: 21. *Sanguines* דמים, cædes cruenta, pro quovis gravi delicto Pl. LI: 16. Potum præbere pro, alere 1. Cor. III: 2., Panem frangere, pro cibum sumere Ef. LVIII: 7. sedere & surgere, pro quibusvis vitæ actibus Pl. CXXXIX: 2. Vidua & orphanus, pro quibusvis afflictis Exod. XXII: 22. Honorare patrem & matrem pro honorare quosvis superiores Exod. XX: 12.

§. VII.

PEdem jam ulterius promovemus ad HISTORIAM, ex qua tantum utilitatis in nostrum studium redundat, ut vastum volumen necesse haberemus confignare, si vel potiores vellemus attingere, non dicam exhaustire. Quæ igitur hic adducere possumus, eo tantum erunt comparata, ut salivam moveant Lectoribus. Est autem *Historia* vel SACRA vel PROFANA, quarum illa in *Biblicam* & *Ecclesiasticam* hæc in *Naturalem*, *Civilem* & *Philosophicam* dispeſcitur. De usu singularum seorsim. Quod Historiam BIBLICAM attinet, ut ab ea incipiamus, ea præcipuam Exegetæ utilitatem præstat, quippe quæ lucem fœneratur iis locutionibus, in quibus Spiritui Sancto *alludere* placuit ad *dicta* & *facta*, quæ in *Sacris Literis* referuntur: sic, ut rem exemplis declaremus, formula לשונם divide linguam eorum Psalm. LV: 10. alludit David ad Gen. XI: 7. Ubi Moſes de confuſione linguarum Babelica narrat. Hinc ſenſus formulæ eſt: excita inter eos diſſidium, ut ſcelerata eorum conſilia diſturbentur, quemadmodum factum eſt in confuſione Babelica, ubi tumidi turris architecti, diviſis lingvis, ab opere faciendo deſiſtere cogebantur. Psalm. CIX: 10. נוע ינוער בניו divagando divagentur filii ejus, reſpicitur ad pœnam Caini, quam hoc ipſo verbo enunciat DEUS Gen. IV: 11: 12. Conferantur præterea loca ſequentia Eſ. I: 7. cum Deut. XXVIII: 33. Eſ. LXVI: 17. cum, Lev. XI: 7, 29.

§. VIII.

QUOD HISTORIA ECCLESIASTICA multis Scripturæ dictis rectius & clarius intelligendis inserviat, innumeris rerum documentis adstruere possemus. Studio brevitatis adducti unum vel alterum quasi in gustum adferre volumus. Sic Matth. XXIII: 5. Minus intelligitur, quid sibi velint phylacteria, quorum ibi mentio injicitur, nisi lucem accendat Historia. Erant autem phylacteria perexiguæ quædam membranæ vel chartulæ, quibus Phariseis mos erat certa Scripturæ dicta inscribere. Has deinceps manibus vel frontibus adpensas gestare solebant, tamquam legis divinæ memorialia quædam conservatoria. Quo autem quisque volebat videri religiosior, eo ampliora gerebat phylacteria, nihil interim de lege cordi inscribenda & dictis atque factis exprimenda cogitans. Qualis vero fuerit sanctitas phariseorum, vix clarius constare potest, quam ex Matth. XV: 5. coll. Marc. VII: 11. sed tum demum, cum hæc loca suo lumine collustravit Historia. Pharisei enim, non sine specie singularis pietatis, persuadebant simplicioribus, ut, quidquid possiderent, ærario templi devoverent. Hinc si accideret, ut deinceps parentes eos adirent debitum alimoniam, quæ sub verbis Exod. XX: 12. comprehenditur, postulantes, docebant licere filiis respondere *λογίζω*, quo significarent, se amplius non posse parentum inopiam sua copia sublevare, quippe cum sua omnia DEO devoverant, ut non amplius haberent. Quod si ve-

ro nunc, ut antea, parentes, suis opibus, juvarent, docentibus Phariseis, metuebant, ne rei fierent voti violati secundum Num XXX: 3. vid. Matth. V: 33.

§. IX.

HISTORIÆ NATURALIS in *re Hermeneutica* latius patet usus, quam ut his pagellis rite exponi possit. Liceat igitur eundem exemplis perpau-
cis utcunque ostendere. In genere loquendo ex hac parte Historiæ suo quasi jure lucem postulant omnia ea oracula, in quibus ignoratio rerum naturalium aliquid adfert impedimenti, quo minus vel clarus habeatur sensus vel nativa sentiatur *εὐεργεσία*, in specie vero quæ ita sunt comparata, ut sine hoc adjumento prorsus non patere videantur. Exempla præbent loca quæ I.º METAPHORAS illustriores ex rebus naturalibus desumas continent ut: sepeliri sepultura asini Jer. XXII: 19. i. e. projici insepultus coll. 2. Reg. XIX: 37. Jer. XVI: 4. Equus absorbet terram i. e. celerrime emetitur viam Job. XXXIX: 24. confr. Hab. I: 9. Decervicare altaria i. e. diruere Hos. X: 2. Avolare i. e. Mori Psalm. XC: 10. decaudicare hostes i. e. extremum exercitus agnem cedere Jos. X: 19. Pingvescere cor populi i. e. obdurare, vel potius annunciare fore ut induretur Es. VI: 10. Inebriari pingvedine domus Dei i. e. bonorum cœlestium copia ditari Psalm. XXXVI: 9. II.º ALLEGORIAS, quas hujus generis Metaphoræ ingrediuntur, ut Gen. II: 15. Ubi Deus, diabolum

intelligens, serpentem alloquitur illique talia minatur, quæ hujus naturæ conveniunt, qualia sunt contritio capitis, gressio super ventrem, comestio pulveris, quæ omnia ex *Historia naturali* sunt explicanda: in hunc fere modum caput notat potentiam. Diaboli potentia in morte est Ebr. II: 14. Mortem autem abolevit Christus I. Cor. XV: 54. Venenum serpentis est in capite, peccatum est Venenum Deut. XXXII: 33. I. Joh. III: 8. ergo &c. Sic *Allegoria* Jacobi Gen. XLIX: 11, 12. lucem expectat ex *Historia Naturali*, si clare intelligetur, quid in recessu habeant formulæ: Ligabit asinum suum ad vitem, lavabit stolam suam in vino &c.

§. X.

VENIMUS nunc ad **HISTORIAM CIVILEM**, quæ *Hermeneutica Sacra* triplicem potissimum utilitatem adfert, dum partim exhibet *complementa multorum vaticiniorum*, quæ in Sacris Litteris continentur, partim *miracula*, quæ ibi patrata leguntur, confirmat, partim etiam multa illustrat *oracula*, quæ ad *ritus veterum* subinde respiciunt, ex iisque explicationem expectant. Duo priora genera nunc non vacat attingere, quippe cum brevitari est studendum, & illa quidem ipsa magis ad *Polemicam*, quam *Exegeticam* Theologiæ partem spectare videntur. Tertium igitur genus utilitatis hic breviter ostendisse sufficiat. Primum autem exemplum, quod hic aptum videtur adduci, extat Ez. XXXII: 27, & sic habet: Qui descendunt

scenderunt in sepulchrum cum armis suis & posuerunt gladios suos sub capitibus suis. Hæc verba explicanda sunt ex eo ritu veterum, quo arma dum una cum corpore tumulo inferre solebant, quod inter alios confirmat Plutarchus, cum Cimonem incesisse narrasset cupiditatem ossa Thesei erudiendi, *εὐρέθη, inquit, θήκη μεγάλης σώματος αἰχμή τε παλαιὰ καὶ χαλκὴ καὶ ξίφος*. Reperti sunt magni corporis loculi una adjuncta ænea hasta atque ense. Aliud occurrit Hab. I: 16. quod etiam ex Historia rituum quodammodo illustrari potest. Verba hæc sunt: immolat sagenæ suæ & sacrificat reti suo. Sermo hic est de Chaldaeis finitimas quasque regiones occupantibus. Horum arma, quibus vicinos debellabant, eleganti Metaphora nominibus instrumentorum piscatoriorum exprimit Propheta, idque, ut puto, ideo, quod procures devicti populi Judaici secum in servitutem essent abducturi, relictis plebejis, haud secus ac piscatores sagenis majores pisces extrahunt minutis transilientibus foramina. Quod vero eos dicit, his instrumentis immolatos & sacrificaturos, id explicandum arbitror ex more gentili, quo veteres arma bellica in numero Deorum vere habebant, quod satis confirmant hæc verba Justinii Lib. XLIII: ab origine rerum pro Diis immortalibus veteres hastas coluere. Scythas acinaci sacrificasse testis est Lucianus in Tragœdia. Cant. III: II. Mentio fit coronæ spiritali Regi Salomoni die nuptiarum a Matre impositæ, quod ne cui insolentius videatur dictum, verbo indicasse

juvabit, moris etjam olim fuisse sponfos corona nuptiali ornare. Id certe docet Afri Scriptoris tractatus de corona militari, qui Cap. 13. diserte dicit coronant & nuptiæ sponfos: & Apollinaris Lib. I: Ep. 5. Jam quidem virgo tradita est, jam corona sponfus, jam palmata consularis, jam cyclade pronuba, jam toga senator honoratur.

§. XI.

Restat HISTORIA PHILOSOPHICA, cuius usus jam verbo est attingendus. Non adeo multa sunt oracula, quæ hoc genus subsidii, necessario requirunt, interim tamen non prorsus desunt, quæ, si plene intelligantur, aliquid saltem lucis exinde expectant: sic e. g. minus adparet, quid sibi velint nomina Sapientum Chaldaicorum דַּן דַּן חֲשִׁמִּים חֲשִׁמִּים חֲשִׁמִּים Dan. 11: 2. nisi ex *Historia philosophiæ Barbaricæ* ostensum fuerit, quænam vera fuerit ratio studiorum in regionibus orientalibus. Illud hac occasione pro virili præstare adgrederemur, nisi res esset difficilior, quam ut paucis posset expediri, otiumque nobis fecisset *Dan Dan. Juslenius* in disputatione de *Daniele Propheta*, quæ in hac Academia triginta ab hinc annis prodiit. Alio igitur exemplo fidem iis, quæ diximus, facere decrevimus, quod nobis suppeditat Historia Evangelica Matth. 11: 1. ubi mentio fit magorum, qui ex oriente Christum recens natum adoraturi veniebant. Hoc nomine non intelliguntur famosi artificii homines,

nes, qui præstigiis, veneficiis, & nescio, quibus diabolicis incantamentis passim magi appellantur, e quorum fursure fuerunt Ægyptii illi *μαγιστροί*, qui cum Mose certarunt Exod. VII: 11. nec non Simon & Elymas, qui Apostolis sunt adversari Act. VIII: 9. XIII: 8. sed potius homines docti & probi, ex eorum numero, quos Cyrus Rex Persarum primus instituisse legitur apud Xenophontem Lib. VIII. instit. in eum finem, ut rationem Deos colendi docerent, rerumque divinarum & humanarum essent studiosissimi & peritissimi. Magum lingua Persica idem sonare, quod græca *σοφόν* & latina sapientem, eosque hoc nomine vocari, qui circa sacra occupantur, ut sacerdotes recte dici possint testes sunt Porph. de abstinent. Lib. 4. & Apulejus in Apol. Hinc Cel. J. F. Buddeus: Laudantur cumprimis Persarum Magi ob disciplinam severiorem, temperantiamque & castitatem, ut & justitiæ & reliquarum virtutum studium. Exteriori cultu & auri usu sibi interdixerunt. Civilium quoque rerum admodum erant periti, nec ad rempublicam administrandam quisquam aptior Hist. Philos. Cap. III. §. 10. Atque hæc de usu Historiæ dixisse sufficiat. Constitueramus quidem adjicere nonnulla de usu Logices, sed quoniam ratio habenda est facultatum, hic pedem figere cogimur.

SOLI DEO GLORIA.

Til Herr AUCTOREN.

Sluds dyra ord är likt en källa,
Som ingen tid kan tömma ut.
Des rika ådrar alltid swälla
Tills jord och himmel ser sitt slut;
De alltid ymnogt watten gifwa,
Och kunna aldrig tårpte blifwa.

Doç fordras det, at den som öfer,
Wör bruka råtta öse-krar.
Swad hjälper des, at ådran öser,
Om man ej krot och åmbat har?
Då kan man stå wid sjelfwa brunnen
I ögat wät, men torr om munnen.

Saf tack min Wän, som lärdt oss bruka
De kåril, som I brukat sjelf!
Nu ösa wi med edor krukta
En lika saft ur nådens elf.
Så ofta som wi detta gisra,
Skall I ett tacksamt lof få höra!

Som sanning är den enda spegel,
Swari I eder ståndigt sedt,
Som dygden är den enda regel,
Swarpå I alltid aktning gett;
Så skola de ock eder gifwa
Mehr godt, än jag förmår beskriwa.

Lef wäl, min Wän, och njut den heder,
Som wett och dygd förwärfwat har!
Med witter slögd och tåcka seder
I nu til årens tempel far,
Der lagerlöf och kransar gröna
Er lärda hjesa skola kröna.

ERIC BORGSTRÖM.